

YUNAN İŞGALİ DÖNEMİNDE EDİRNE'DEN BULGARİSTAN'A SİĞİNAN ASKERÎ OKUL İDARECİ VE ÖĞRENCİLERİ

MILITARY SCHOOL ADMINISTRATORS AND STUDENTS TAKING REFUGE FROM EDİRNE TO BULGARIA DURING THE GREEK OCCUPATION

Veysi AKIN*

Geliş Tarihi/Received:12.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted:15.06.2021

AKIN, Veysi, (2021), “Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri”, Belgi Dergisi, S.22, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2021/II, ss. 657-673.

Öz

I. Dünya Savaşı, 30 Ekim 1918'de Osmanlı İmparatorluğu ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Mütarekesi ile bitmişti. Mütareke sonrasında ülke topraklarının bir bölümü işgal edilmiş ve Müttefik Devletlerce paylaşımına açılmıştı. Bu paylaşım planına göre; Çatalca'ya kadar olan Doğu Trakya toprakları da Yunanistan'a bırakılmıştı. Yunanistan, 20-27 Temmuz 1920 tarihleri arasında Trakya topraklarını işgal etmiştir. Trakya'da konuşlanmış bulunan I. Kolordu birlikleri ve Trakya Paşaeli Müdafaa'a-i Hukuk-ı Milliye Merkez Heyeti'ne bağlı milis kuvvetleri, işgale karşı cılız bir direniş göstermişlerse de başarılı olamamışlardır. I. Kolordu birliklerinden bir kısmı bozgun sonrası Bulgaristan'a sığınmıştır. Kolordu birlikleri ile beraber Edirne Askeri okul idareci, subay ve öğrencilerinin bir kısmı da Bulgaristan'a geçerek iltica etmişlerdir. Askeri okul öğrencileri ile beraber az sayıda sivil okul öğrencisi de Bulgaristan'a geçmiştir. Bulgaristan'a sığınan öğrencilerin okulları şunlardır; Edirne Askerî Rüşdiyesi, Edirne Askerî İdadîsi, Sanayî Mektebi (Sanat Okulu), Mekteb-i Sultanî (Edirne Lisesi). Bunlardan Sanayî Mektebi ve Mekteb-i Sultanî öğrencileri sivillerdir. Askeri okul mensupları, sınırı geçtikten sonra Bulgar makamları tarafından Bulgaristan'ın Türk sınırına yakın bir bölgesinde yer alan Yanbol şehrine gönderildiler ve bir müddet burada misafir edildiler. Daha sonra da kalıcı misafirliklerini geçirecekleri Bulgaristan'ın Kuzey bölgesinde yer alan ve Türk nüfusun yoğunluklu bulunduğu Şumnu şehrine nakledildiler. Askeri okul mensupları Yanbol ve Şumnu'da hayatlarını bir süre Bulgar makamlarının yardımları ile sürdürdüler. Şumnu'ya gönderildiklerinde Bulgar makamlarının yardımı azalınca, bölgedeki Müslüman Türklerin yardımları ile hayatta kalmayı başardılar. Ancak her geçen gün hayat şartları kendileri için zorlaşmaktaydı. Hayat şartları güçlenen öğrenciler, ailelerine mektup yazarak yardım istediler. Bu çalışma; Bulgaristan'a sığınan toplamda 71 kişiden oluşan Askeri okul öğrenci ve diğer mensuplarının Edirne'den Bulgaristan'a geçişlerini, yaşadıkları sıkıntıları içermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Trakya, Edirne, İşgal, Askeri Öğrenci*

* Dr. Öğr. Üyesi., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, veysiakin@trakya.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-0089-5230>).

Abstract

First World War ended with the Armistice of Mudros, signed between the Ottoman Empire and the Entente States on October 30, 1918. After the armistice, a part of the country's territory was occupied and opened for sharing by the Allied States. According to this sharing plan; Eastern Thrace lands up to Çatalca were also left to Greece. Greece occupied Thrace between 20-27 July 1920. Although the troops of the 1st Corps and the militia forces of the Thrace - Pashaeli Defense of National Rights Central Committee deployed in Thrace showed a weak resistance against the occupation, they could not be successful. Some of the 1st Corps troops took shelter in Bulgaria after the defeat. Along with the corps units, Edirne Military School administrators, officers and some of their students took refuge in Bulgaria. Along with the military school students, a small number of civilian school students also went to Bulgaria. The schools of the students who took refuge in Bulgaria are as follows; Edirne Military Middle School, Edirne Military High School, Industry School (Art School), Mekteb-i Sultani (Edirne High School). Among them, the students of the Industrial School and the Mekteb-i Sultani are civilians. After crossing the border, the members of the military school were sent by the Bulgarian authorities to the city of Yanbol, which is located in a region of Bulgaria close to the Turkish border, and they were hosted here for a while. Afterwards, they were transferred to the city of Shumen, located in the Northern part of Bulgaria, where they will spend their permanent stay and where the Turkish population is concentrated. The students, who lived in Bulgaria for a while with the help of the Bulgarian authorities and the Muslim Turks in the region where they were settled, asked for help by writing a letter to their families when their conditions got tough. This article; It includes the transition of students and other members of the Military School, which consists of 71 people who took refuge in Bulgaria, from Edirne to Bulgaria, and the problems they experienced.

Keywords: *Thrace, Edirne, Occupation, Military Student*

Giriş: Edirne İşgali

30 Ekim 1918 tarihli Mondros Mütarekesi'nden sonra ülkenin bütünü işgal ve parçalanma endişesi sarmıştı. Bu endişeden mühlhem ülkenin her bölgesinde genel adı ile "Müdafa'a-i Hukuk" cemiyetleri kurulmuştu. Yunan işgali tehlikesi karşısında Trakya bölgesi için de Edirne merkez olmak üzere "Trakya-Paşaeli Müdafa'a-i Heyeti Osmaniyesi" adında bir cemiyet kurulmuştu. Cemiyetin maksadı Trakya halkını her hangi bir işgale karşı bilinçlendirmek, Trakya'nın Türklüğünü ispat edecek bilgi ve belgeleri toplayarak kamuoyu oluşturmak ve gerekirse işgale karşı silahla direnmektir¹. Cemiyetin bu konuda hazırlıklar yaptığı bir dönemde Paris Sulh Konferansı Türkiye ile ilgili kararını vermiş ve işgal bölgelerini belirlemiştir. Alınan karara göre Türkiye topraklarının mühim bir kısmı müttefik devletler arasında taksim edilecekti. Taksim planına göre Doğu Trakya Yunanistan'a bırakılmıştı². Yunanistan Hükümeti alınan bu kararı uygulamaya koydu ve 20-25 Temmuz 1920 tarihleri arasında Vilayet merkezi olan Edirne dâhil Çatalca'ya kadar olan bütün Doğu Trakya toprakları Yunan kuvvetlerince işgal edildi³. Trakya'yı korumakla mükellef I. Kolordu birlikleri ve halktan oluşturulan milis kuvvetleri üstüne düşen vazifeyi yerine getiremediler, dağılarak Bulgaristan sınırına doğru geri çekildiler. Yunan kuvvetlerinin gelişini ve askerlerinin geri çekilişini durdurmak isteyen Trakya Cephesi Milli Kumandanı Cafer Tayyar Paşa da bozgunu önleyememiş; çarpışma alanına yakın bir mesafede iken atından düşerek yaralanmış ve daha sonra da esir alınarak Atina'ya sevk edilmiştir⁴. İşgali müteakip dağılarak geri çekilen ve esir olmaktan kurtulabilen I. Kolordu subay ve askerleri de Bulgaristan'a sığınmışlardı⁵. Yunan işgalinden kurtarılabilen az sayıda obüs ve dağ topu ile bir miktar makineli tüfek ve bazı hafif silahlar da Bulgaristan'a geçirilmiştir⁶. Türk askerî makamlarının verdiği bilgilere göre; ordu ile beraber Bulgaristan'a 3 bin kadar piyade tüfeği, 30 makineli tüfek, 31 muhtelif cins, çap ve modelde top, 1.147 hayvan geçirilmiştir⁷. İşte bu dönemde başta Trakya-Paşaeli Cemiyeti yöneticilerinin bir kısmı olmak üzere sivil ahali ve Edirne askerî mekteplerinden şehri terk edemeyen bazı öğrenciler de Kolordu ile beraber Bulgaristan'a geçmek zorunda kalmışlardı.

1. Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul Mensupları

Trakya ve Edirne'nin işgalinin kesinleşmesi üzerine Kolordu Komutanlığı Bulgar yetkililerle görüştüğünden sonra, dağılarak sınıra doğru çekilen birliklerinin Bulgaristan'a geçirilmesini kararlaştırdı⁸. 25 Temmuz 1920 günü Cisrimustafapaşa ve Lalapaşa

1Zekai Güner, Trakya- Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918- 13 Mayıs 1920), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1998, s.13-15.

2 Veysi Akın, Trakya'nın Türklere Devir Teslimi, Genelkurmay Yay., Ankara 1996, s. 3-5. Abdurrahman Bozkurt, "Trakya'nın İtilaf Devletleri Tarafından Yunanistan'a Devri", Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkology, C. 29, Milli Mücadele Özel Sayısı (2019), s. 25-46

3 Özgür Mert, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, C. 15, S. 58 (Bahar 2016), s. 140-146.

4 Veysi Akın, "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", İlimi Araştırmalar, Sayı:1 (1995), s. 38-53.

5 Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Hülya Toker, «Milli Mücadele Döneminde Türk-Bulgar İlişkileri ve 1 nci Kolordunun Bulgaristan'a Sığınması», XX. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-Bulgar Askeri Siyasi İlişkileri, Genelkurmay Yay., Ankara 2005, s. 123-141.

6 Tefrik Bıyıkloğlu, Trakya'da Milli Mücadele, C. I, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2002, s. 368-369.

7 Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi (4 Eylül1919- 9 Kasım 1920), II nci Cilt 2 nci Kısım, Genelkurmay Yay., Ankara 1991, s. 384.

8 Edip Başer, Mütarekeden Sonra İstanbul Hükümetleri ve Trakya Politikaları, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2009, s. 103.

bölgesinden Bulgaristan'a geçen birlikler, huduttan giriş yaptıktan sonra silah ve ağırlıklarını bırakarak üç günlük bir yürüyüşü müteakip Yanbol'da toplandılar⁹. Silah ve mühimmat ile beraber Kolordu evrakı da Bulgaristan'a geçirilmişti. 60 sandık içinde saklanan ve Kolordu yazışmaları ile kasa ve muhasebe defterlerinden ibaret olan bu evrak, önce Filibe ve Burgaz'daki Osmanlı konsolosluklarına teslim edilmiş, ardından da İspanya Konsolosluğu vasıtası ile İstanbul'a ulaştırılmıştır¹⁰. Askeri makamların verdikleri bilgilere göre 40'ı üst düzey olmak üzere 640 subay ve 5.102 er Bulgaristan'a sığınmıştı¹¹. Kolordu Karargâhı İslimiye'de kuruldu, topçu birlikleri ve kolordu askerleri Yanbol'da kaldı. 49 ncu Tümen birlikleri Tatarpazarlık'a, 55 nci Tümen birlikleri Kızanlık'a ve 60 ncu Tümen birlikleri de Yeni Zağra'ya gönderildi¹². Bulgaristan'a sığınanlar arasında subay ve erlerden başka 200 kadar sivil memur ve ahaliden de 10.000 civarında insan bulunuyordu¹³. Siviller daha ziyade Babaeski, Havsa, Lalapaşa kazaları ile Edirne şehri merkez ahalisinden oluşuyordu¹⁴. Bulgaristan Hükümeti, Türk göçmenleri misafir etmek için ilk etapta 2.000.000 levalık bir bütçe ayırmış, malzeme desteği vererek muhtelif kasabalardaki çiftliklerde çalışmalarına imkân vermiştir¹⁵.

I. Kolordu askerleri ve sivil ahali ile beraber Edirne'deki askeri ve sivil okul öğrencilerinden bir kısmı da Bulgaristan'a sığınmak mecburiyetinde kalmıştı. İşgalden kısa bir süre evvel askeri okul öğrenci, öğretmen ve idarecilerinin önemli bir kısmı trenle İstanbul'a sevk edilmişlerdir. Aynı dönemde Edirne'de bulunan pek çok okulun öğretmen ve idarecisinin işgal evvelinde ve sonrasında bir yolunu bulup İstanbul'a ulaştıkları bilinmektedir. Edirne Sanayi Mektebi Müdürü Ferid Bey İstanbul'a gidenler arasında bulunmaktadır¹⁶. Ancak bu tahliyeler esnasında Sinekli'de bulunan İtilaf Devletleri demiryolu kontrol memurlarının gidenlere çeşitli bahanelerle zorluklar çıkardığı buradaki Hudut Emniyet Müfettişi'nin yazdığı günlük raporlardan anlaşılmaktadır¹⁷. Askeri okul öğrencileri, öğretmenleri ve idarecilerinin bir kısmının sevki gerçekleşmiş olmasına rağmen, 19 Temmuz 1920'de demiryolu hattında meydana gelen bir tahribat sebebi ile tamamlanamamıştır. İstanbul'a nakle hazır hale getirilen öğrencilerin bir kısmı Uzunköprü'de beklemede kalmış ve bir kısmı da Edirne'de tutulmuştur. Ekserisi 13 ila 15 yaşları arasında olan bu öğrencilerin arasında babaları cephelerde şehit olmuş yetimler de bulunmaktadır¹⁸. Demiryolu ulaşımının tahribatı sebebi ile ulaşımın durmasının hemen sonrasında Trakya'nın işgali gerçekleşmiş ve öğrencilerin buldukları bölgelerden İstanbul'a nakilleri mümkün olamamıştır. Bu durumu Edirne Askeri İdadisi okul müdürü Cemil Bey 27 Ağustos 1920 tarihinde Şumnu'dan yazdığı mektupta şöyle dile getirmektedir: "Hâl-i hazerdeki vaziyetimiz Edirne'nin 21 evvelan sukûtu ve vesaitsizlik yüzünden yarım saat zarfında ancak canlarımızı kurtara bilmek mümkün olabilmıştır"¹⁹.

9 Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, C. I, s. 370.

10 COA, HR SYS D: 2571 G: 4 B: 23, HR SYS D: 2571 D: 4 B: 29, HR SYS D: 2571 G: 4 B: 4

11 Toker, "Milli Mücadele Döneminde Türk-Bulgar İlişkileri", s. 134-136.

12 Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi, II/2., s. 383.

13 Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, C. I, s. 369-370. Bu sayının 30.000 olduğunu yazan araştırmacılar da mevcuttur. Bkz. Mehmet Şükrü Güzel, "Bir Savaş Suçu Olarak Doğu Trakya'da Yunanistan Tarafından Türklere Yapılan Etnik Temizlik Harekâtı", Akademik Bakış, C. VIII, S. 15 (Kış 2014), s. 155.

14 Toker, "Milli Mücadele Döneminde Türk-Bulgar İlişkileri", s. 135.

15 Stefan Velikov, "Kemal Atatürk ve Bulgaristan", VIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri, III. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1983, s. 1872.

16 COA; DH UMUM 0041.021.

17 Abdurrahman Bozkurt, "Yunanistan'ın Edirne'de İşgal Uygulamalarından Örnekler (1920-1922)", Uluslararası Edirne'nin Fethi'nin 650. Yılı Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Trakya Üniversitesi Yay., Edirne 2012, s. 447.

18 COA; HR SYS D: 2539 G:12 B: 57.

19 COA; HR SYS D: 2539 G:12 B: 59.

Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri

İşgal öncesi öğrencilerin büyük kısmı Edirne'yi terk etmiş bulunmaktaydı. İşgal evvelinde bir kısım okul öğrencisi ile beraber şehri terk etmeyerek Edirne'de kalan Askerî İdadî Okul Müdürü Cemil Bey, dört kişilik aile fertlerini de yanına alarak Bulgaristan'a sığınma kararı vermişti. Cemil Bey ile beraber okulda görevli subaylardan Yüzbaşı Musa Kazım Efendi ve dört okul öğrencisi de Edirne'den ayrılmıştır. İstanbul'a gitme imkânı ortadan kalkınca Askerî İdadî Müdürü Cemil Bey ve Askerî Rüşdiye Müdürü Muzaffer Bey aileleri, diğer okul idarecileri, öğretmenleri ve öğrencilerini yanlarına alarak Lalapaşa kazasının Çalıköy hudut kapısından 25 Temmuz 1920'de Kolordu ile beraber Bulgaristan'a sığınmışlardır²⁰. Kendileri ile beraber Bulgaristan'a sığınan iki Mekteb-i Sultanî ve Mekteb-i Sanayi öğrencisi ile izinli olarak memleketleri Edirne'de bulunan beş Harp Okulu öğrencisi de bulunmakta idi²¹.

1.1. Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul Öğretmen, İdareci ve Aileleri

Edirne Askerî İdadîsi Osmanlı topraklarında taşrada açılan ilkler arasında yer almaktadır. 1847 yılında Kaleiçi'nde eğitime başlayan okul, 1871'de Eski Saray'ın arazileri üzerinde inşa edilen yeni binasına taşınmış ve Cumhuriyetin ilk yıllarında kapanmıştır. Okulun binası muhtelif sivil eğitim kurumlarına hizmet vermeye devam etmiştir²². Okul kadrosunda binbaşı rütbesinde bir okul müdürü, teğmen-kolağası arasındaki rütbelerde 12 öğretmen ile 1 imam, 1 tabip, 1 muhasebe memuru ve 1 de vekilharç olmak üzere 17 kişi bulunmakta idi²³. Ortalama 300 civarında öğrencisi ile eğitim ve öğretimi sürdüren okulun²⁴ öğrenci sayısı Balkan Harbi döneminde 167'ye kadar düşmüş,²⁵ 1920 Yunan işgali evvelinde ise 250'ye yükselmiştir²⁶.

Tablo 1: Bulgaristan'a Sığınan Edirne Askerî İdadî Subayları

İsim	Rütbe ve Unvan	Aile Efradı Sayısı
Cemil Bey	Binbaşı - Müdür	4
Musa Kazım Efendi	Yüzbaşı	-
Toplam		6

Edirne Askerî Rüşdiyesi Sultan II. Abdülhamid döneminde 1879 yılında Abacılarbaşı'nda İdadî Mektebi bünyesinde eğitime başlayarak açılmış, bilahare bugünkü Orduevinin yerinde bulunan yeni binasında eğitim ve öğretimini sürdürmüştür. İlk açıldığı dönemde 130 civarında öğrencisi bulunan okulun öğrenci sayısı ilerleyen yıllarda 400'e kadar yükselmiş²⁷ ise de daha sonraları 200 civarına düşmüştür²⁸. Kolağası veya Binbaşı rütbesinde bir müdürü bulunan okulun asker ve sivillerden oluşan ortalama 13-14 kişilik

20 Fahri Belen, "İstiklal Harbi'nde Trakya Harekâtı", Askerî Mecmua, Yıl 54, S. 101 (Haziran 1934), s. 280-282.

21 COA; HR SYS D: 2539 G: 12 B: 63.

22 Haluk Kayıcı, Salnamelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla Edirne Sancağı, Edirne Valiliği Yay., İstanbul 2013, s. 161-162.

23 Mekatib-i Askeriye-i Şahane Şakirdanının İmtihan-ı Umumi Cedvelidir, sene 1305, s. 77.

24 Uğur Ünal, «20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Askerî Mektepleri», Belleten, C. LXXIII, S. 267 (Ağustos 2009), s. 592.

25 MSB Arşivi, Arşiv Kayıt No: 166, 1328 Yılı Edirne Mektebi İdadisi Künye Defteri.

26 Tosyavizade Rifat Osman, Edirne Rehnüması, Vilayet Matbaası, Edirne 1336/1920, s. 77.

27 Ünal, "Osmanlı Askerî Mektepleri", s. 594.

28 Kayıcı, Salnamelere Göre Edirne Sancağı, s.158-159.

bir öğretmen kadrosu mevcuttu²⁹. Cumhuriyetin ilk yıllarında kapanan okulun binası, sivil eğitim kurumlarına devredilmiştir³⁰.

Tablo 2: Bulgaristan'a Sığınan Askerî Rüşdiye İdareci ve Öğretmenleri

İsim	Rütbe ve Unvan	Aile Efradı Sayısı
Muzaffer Bey	Binbaşı - Müdür	5
Mustafa Efendi	Yüzbaşı - Müdür Muavini	8
İsmail Hakkı Efendi	Kâtip	4
Sermed Efendi	Yüzbaşı	5
Süreyya Efendi	Mülazım-ı Evvel (Üsteğmen)	-
Namık Efendi	Mülazım-ı Sani (Teğmen)	-
Hikmet	Muallim	-
Mahir	Muallim	-
Mazhar	Muallim	-
Toplam		31 kişi

Tablo 1 ve 2 incelendiğinde Bulgaristan'a sığınan Askerî Rüşdiye mensuplarının sayısının, Askerî İdadi mensuplarından bir hayli fazla olduğu görülür. Nitekim Askerî Rüşdiye idareci, öğretmen ve aile fertlerinin sayısı 31'dir. Bunlardan birisi Binbaşı, ikisi Yüzbaşı, birisi Üsteğmen, birisi teğmen olup, diğerleri de öğretmen ve sivil memurlar ile bunların aile fertleridir. Aile fertlerinin sayısı (22), okul görevlilerinin sayısından (9) fazladır.

Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul Öğrencileri

Askeri okul öğrencilerinin ekseriyeti işgal öncesi Edirne'den ayrılmış, ailelerin yanına veya İstanbul'a dönmüştü. Muhtelif sebeplerle okulda kalanlar ise okul idarecileri ile beraber en yakın hudut üzerinden Bulgaristan'a geçmişlerdi.

Tablo 3: Bulgaristan'a Sığınan Askerî İdadi Talebesi

İsim	Baba Adı	Şube	Memleketi	Tevellüdü
Mehmed Seyyid	İsa	2. Şube	Üsküdar	1317
Ahmed Hamdi	Abdullah	1. Şube	Edirne	1319
Şükrü	Mehmed	1. Şube	Edirne	1321
Mehmed Servet	Mustafa	1. Şube	Edirne	1316
Toplam				4

29 Ünal, "Osmanlı Askeri Mektepleri", s. 594, Mekatib-i Askeriye-i Şahane Şakirdanının İmtihan-ı Umumi Cedvelidir, sene 1305, s. 92.

30 Ratıp Kazancıgil-Nilüfer Gökçe-Ender Bilal, Edirne'nin Eğitim Tarihi 1361-2005, Edirne Valiliği Yay., Edirne 2006, s. 83.

Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri

Tablo 4: Bulgaristan'a Sığınan Edirne Askerî Rüşdiye Talebesi

İsim	Baba Adı	Memleketi	Tevellüdü
Hasan Hüseyin	Şükrü	Manastr	1319
İsa	Hüseyin	Selanik	1321
Ahmed Tosun	Ali	Edirne	1321
Ahmed Hamdi	Hüsnü	Edirne	1321
Ahmed	Nazif	Keşan	1321
Ahmed Münir	Veysel	Dersaadet	1321
Osman Şemsi	Hüseyin	Dersaadet	1321
İbrahim	Cafer	Keşan	1320
Nureddin	Ahmed	Edirne	1320
Nureddin	Mustafa	Trablusgarp	1320
Halil Hikmet	Hasan	Edirne	1320
Halid	Hüsnü	Edirne	1321
Şükrü	İzzet	Edirne	1321
Nureddin	Ali	Keşan	1322
Ahmed Bahri	Muhiddin	Şam	1325
Mehmed Şakir	Nuri	Keşan	1321
Harun	Salim	İnöz (Enez)	1320
Ali	Hasan	Edirne	1320
Mehmed Zeki	Ziya	Dersaadet	1321
Ali	Mehmed	Edirne	1321
Hasan	Ali	Edirne	1322
Zeki	Ali	Dersaadet	322
Hasan	Said	Tekfurdağı	1320
Toplam			23

Bulgaristan'a sığınan Askerî Rüşdiye öğrencilerinin sayısı yirmi üç, Askerî İdadinin ise dördtür. Rüştiye öğrencilerin ekserisi Edirne Vilayeti ve kazalarından (14) olmakla beraber, İstanbul (4), Manastr (1), Selanik (1), Trablusgarp (1), Şam (1) vilayetleri ile Tekfurdağı/Tekirdağ Sancağı (1) nüfusuna kayıtlı olanlar da mevcuttur. Doğum tarihleri esas alındığında (1319/1903-1325/1909) öğrencilerin yaş aralığının 15-17 olduğu anlaşılır. Askeri İdadi öğrencilerin dördü de Edirnelidir, biri Edirne'nin Üsküdar nahiyesinden olup ikinci sınıfa, üçü de merkez kaza nüfusuna kayıtlı olup birinci sınıfa gitmektedirler.

Bunların dışında Bulgaristan'a sığınanlar arasında Harp Okulu talebelerinden izinlerini memleketi Edirne'de geçirirken işgal dolayısıyla İstanbul'a dönemeyenler de mevcuttu. Bizim Osmanlı Arşivinden aldığımız belgede bu öğrencilerin sayısı üç olarak verilmektedir. Ancak Genelkurmay Arşivlerinde yapılan bir çalışmadan hareketle iki öğrencinin daha ismi tespit edilerek tabloya ilave edilmiştir. Yaşları 15 ila 21 aralığında olan bu beş öğrenci muhtemelen ailelerini Edirne'de bırakarak diğer okul öğrencileri beraber hareket etmiş olmalıdır.

Tablo 5: Bulgaristan'a Sığınan Harp Okulu Talebeleri³¹(*)

Adı	Baba Adı	Bölük	Memleketi	Tevellüd
Ali Nazmi	Ahmed Hamdi	1. Bölük	Edirne	1315
Ahmed Hilmi	Mustafa	1. Bölük	Edirne	1316
Mehmed Emin	İsmail Hakkı	1. Bölük	Edirne	1317
Şakir	Mahmud	1.Sene	Edirne	1321
Mehmed Cevdet	Mustafa	1.Sene	Edirne	1316
Toplam				5

Ayrıca askeri mektep talebesi olmayıp Mekteb-i Sanayî ve Sultanî'de okuyan iki öğrenci işgalden kaçarak diğerleri ile beraber Bulgaristan'a geçmiş ve aynı kaderi paylaşmışlardır³². Bu okul öğrencileri Cavit Usta ve Yedek Subay Fuat Bey'in öncülüğünde işgal öncesi İngilizlerin el koydukları topların kamalarını yaparak savaş esnasında kullanılmalarını sağlamışlardı³³.

Tablo 6: Bulgaristan'a Sığınan Mekteb-i Sanayî ve Sultanî Öğrencileri

Adı	Baba Adı	Memleketi	Tevellüdü	Mektebi
Ahmed Vehbi	Mehmed	Edirne	1315	Sanayi
İhsan	Faik	Edirne	1310	Sultani
Toplam				2

Genel mevcudu değerlendirecek olursak I. Kolordu ile beraber Bulgaristan'a sığınan çoğunluğunu askeri okul öğrencisi, öğretmen ve idarecileri ile yakınlarının oluşturduğu kişilerin sayısının 71 olduğu görülür. Bunlardan 34'ü talebe, 11'i grevli, 26'sı da görevlilerin aile fertleridir.

Tablo 7: Genel Mevcut

Mekteb Adı	Sayı
Edirne Askerî İdadîsi Subayları ve Aile Efradı	6
Edirne Askerî İdadîsi Talebesi	4
Edirne Askerî Rüşdiyesi İdarecileri ve Aile Efradı	28
Edirne Askerî Rüşdiyesi Sivil Muallimleri	3
Edirne Askerî Rüşdiyesi Talebeleri	23
Mezunen Edirne'de Bulunan Harb Okulu Talebesi	5
Sanayî Mektebi Talebesi	1
Sultanî Mektebi Talebesi	1
Toplam	71

31 (*) Bu iki şahıs COA evrakında yer alan listede mevcut değildir. Hülya Toker'in makalesinden alınarak ilave edilmiştir.

32 Mekteb-i Sanayî, "Hamidiye Sanayi Mektebi" adı ile 1895'te açılmış, Kunduracılık, Dokumacılık, Tarım, Marangozluk ve Demircilik üzerine eğitim vermiştir. Mekteb-i Sultanî ise önce Rüşdiye olarak açılmış, sonradan Mekteb-i İdadî-i Mülkiye olarak hizmet vermiş ve 1910 yılından itibaren de Mekteb-i Sultanî'ye dönüştürülmüştür. Tosyavizade Rifat Osman, Edirne Rehnüması, s. 85-87.

33 Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, C. I, s. 200.

Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri

Öğrenciler bir müddet Yanbol'da kaldıktan sonra Bulgar makamları tarafından Bulgaristan'ın kuzeyinde yer alan Şumnu'ya gönderilmişlerdir. Şumnu, Yanbol'a göre Edirne'ye daha uzak bir bölgede olmasına rağmen, buraya gönderilme sebebini Yanbol bölgesinde çok sayıda iltica eden asker ve sivil ahali bulunmasına bağlı olarak barınma imkânlarının yetersiz kalması ve Şumnu'nun yoğun olarak Türklerin yaşadığı bölge olması dolayısıyla daha fazla yardım alabileceklerinin ümit edilmiş olmasına bağlayabiliriz. Nitekim Yanbol'daki imkânların yetersizliği sebebi ile Kolordu birlikleri beş eşit guruba ayrılmış ve sadece bir kısmı burada bırakılmış, diğerleri Kızanlık, Yeni Zağra, Eski Zağra ve Tatar Pazarcık gibi Türk ahalinin yoğunlukla yaşadıkları yerlere taksim edilmişlerdir³⁴. Sivil ahali de iskân ve işe imkânları düşünülerek çeşitli bölgelere dağıtılmıştı. Bu göçmenler Plevne, Vidin, Varna, Lom, Rusçuk Razgrat, Kızanlık ve Gorno-Panicarevo gibi yerlere yerleştirilmiştir³⁵.

Öğrencilerden birisi daha Yanbol'da iken İstanbul'daki ailesine mektup yazarak durumu hakkında bilgi vermiş ve memlekete dönebilmeleri için yardım istemiştir. Bunun üzerine çocuklarının akıbetini öğrenmek isteyen aileler İstanbul Hükümeti'ne istidada bulunarak hem çocuklarının durumlar hakkında bilgi sormuşlar ve hem de yardım istemişlerdir. Bu durum Harbiye Nezareti'nden Sadaret Makamına yazılan 18 Ağustos 1920 tarihli bir yazıda şöyle dile getirilmektedir: "Bunlardan birkaç talebenin Yanbol'da buldukları ahiren mahâll-i mezkûrdan Dersaadet'teki ebeveynine yazılmış bir talebe mektubundan anlaşılmıştır. Talebe-i mumaileyhümanın avâkıbı hakkında malûmat mevcut olmadığından müracaat etmekte olan velilerin istifsâr ve tazâllümâtına bir cevâb-i şafî i'tâ olunamamaktadır"³⁶.

Bunun üzerine Hükümet yetkilileri harekete geçerek Şumnu'da bulunan Askerî İdadi Müdürü Cemil Bey'den durumlarını ve yanlarında bulunan öğrenci listelerini istemiştir. Cemil Bey, Harbiye Nezareti Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı Askerî Okullar Genel Müdürlüğü'ne 27 Ağustos 1920 tarihli yazısında Şumnu'daki durumlarını anlatmış, acil yardım taleplerini iletmış ve bir de mevcut ile ilgili liste sunmuştur. İlgili yazıdan herhangi bir tahsisat alamayan okul idarecileri, öğretmenler ve öğrencilerin burada perişanîyet ve sefalet içerisinde günlerini geçirdikleri anlaşılmaktadır. Cemil Bey, bu durumu şöyle anlatmaktadır³⁷: "Sukûttan mukaddem Kolordu ve talebenin Dersaadet'e nakil olmaları üzerine mekteb hayatını kat ettiğinden mahsûsatımız verilmemekte ve ekser i'aşemizin tedariki mümkün olamamaktadır. Bura Cemaat-i İslâmiyesi tarafından bizlere ancak yarımşar ekmecek verilmek ve caminin mektep odasında tahtalar üzerinde yatırılmak suretiyle muavenette bulunulmakta ve bu yüzden yevmiye haftada üç dört kişi hastalanmaktadır".

Cemil Bey, bir taraftan İstanbul ile yazışmalar yaparak acil yardım taleplerini iletirken diğer taraftan da içinde buldukları sefalet ve perişanîliği bir nebze olsun iyileştirmek maksadıyla Şumnu Müftülüğü ve Yanbol'da bulunan Kolordu Komutanlığı'na istidada bulunmuştur. Bununla beraber durumlarında herhangi bir iyileşme olmamış, mektep

34 Toker, "Millî Mücadele Döneminde Türk-Bulgar İlişkileri", s. 134.

35 Cengiz Hakov, "Atatürk ve Bulgaristan İle Türkiye Arasında Yeni Siyasal-Diplomatik Münasebetler", Uluslararası İkinci Atatürk Sempozyumu (5-11 Eylül, 1991), C. II, ATAM Yay., Ankara 1996, s. 1272.

36 COA; HR SYS D: 2539 G:12 B: 57

37 COA; HR SYS D:2539. G:12 B: 59

sıraları üzerinde yatmaya ve Şumnu Müslüman ahalisinin verdikleri az sayıda ekmek ve gıda ile hayatta kalmaya çalışmışlardır. Cemil Bey'in yazısı üzerine Harbiye Nezareti listeyi Sadaret Makamına arz ettiği gibi "Mumaileyhümanın cidden tahammülsüz ve eîm bulunan işbu vaziyetlerine bir nihayet verilmek üzere Dersaadet-i celîleleri esbâbına tevessül buyurulmak ve buna imkân olmadığı takdirde ya orada infak ve i'âşe ve ilbâs ve hakk-ı iskânları için Dersaaet'ten nakden irsâlatda bulunmak yahud bu husûsda Hükümet-i Senîyye nam ve hesabına icrası için Bulgaristan hükümeti nezdinde teşebbüsatta bulunmak zarûrî görülmekte bulunduğundan tahsisatı-ı acîlenin emr u ifâsı" diyerek yardım talebinde bulunulmuştur.

Bu yazışmalar sonrasında askeri öğrencilerin durumlarını ne oldu? Memleketlerine ne zaman dönebildiler, bilinmemektedir. Haklarında arşiv ve diğer yazılı kaynaklarda daha fazla bilgi bulamadık. Ancak topraklarına ve mallarına Yunanistan tarafından el konulan ve Bulgaristan'da mülteci konumunda olan sivil ahalinin Bulgar Hükümeti'nin bütün misafirperverliğine rağmen zor şartlarda yaşadıkları bilinmektedir. Bulgar Kızılhaç yetkilileri bu konuda çektikleri bir filmi 1922 Haziran ayında İsviçre'de Kızılhaç yetkililerine seyrettirmişler ve yardım talebinde bulunmuşlardır³⁸. Asker ve göçmenlerin bir kısmı gizli ve açık yollardan bir yıl içerisinde Türkiye'ye dönebilmişlerdir. Memleketine dönmek isteyen Türk sığınmacıların seyahatlerini kolaylaştırmak için Bulgaristan Hükümeti tarafından her türlü kolaylık sağlanmıştır³⁹. Kolordu Kumandanı Muhiddin Bey subay ve askerlerin dönebilmeleri için askerî ve sivil makamlarla yazışarak subayların İspanya ve Bulgaristan pasaportu almalarını ve kontrolsüz bir şekilde demiryolunu kullanarak İstanbul'a ulaşmalarını temin etmiş, 1922 yılı sonu itibarıyla çeşitli gizli faaliyetlerde çalışan az sayıda asker ve sivil dışında Bulgaristan'da mülteci kalmamıştır⁴⁰. Muhtemelen bu dönemde Askeri okul öğrencileri de memleketlerine dönmüş olmalıdırlar.

Sonuç

Edirne, Türklerin eline geçtikten sonra dört defa işgal görmüş ve acılar yaşamıştır. Bu işgallerin en sonuncusu 1920 Yunanlar tarafından yapılmış ve binlerce insan işgal öncesinde Bulgaristan'a sığınmayı tercih etmiştir. Onlar, kendilerinden önce Batı Trakya'nın işgalini ve orada yaşananları görmüşlerdi. Şimdi aynı felaketin kendi başlarına geleceğini biliyorlardı. Bu sebeple Kolordu birlikleri ile beraber işgalden hemen önce hudut boylarına gittiler ve yanlarına alabildikleri emvalleri ile hududu geçtiler. Hududu geçenler arasında bir grup askeri öğrenci de bulunuyordu. Edirne'de kalanların başlarına gelenler, mültecilerin kaçış sebeplerinin ne kadar haklı olduğunu göstermektedir. Şehirde kalanlardan tutuklananlar, işkence görenler, sürgüne gönderilenler, öldürülenler oldu. Bulgaristan'a sığınanlar bunlardan kurtulabiliyse de zor günler yaşadılar. Bu sıkıntılarını yazdıkları mektuplarla ailelerine ve devlet yetkililerine bildirdiler. Türk devleti içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla bu insanlara gerekli yardımı yapamadı. Bulgaristan Hükümeti'nin insafına ve Bulgaristan'da yaşayan Müslüman Türklerin vefasına muhtaç kaldılar.

38 Güzel, "Doğu Trakya'da Yunanistan", s. 153.

39 Esra S. Değerli, "Türk-Bulgar İlişkilerinde Mustafa Kemal Atatürk", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 18 (Ağustos 2007), s. 308.

40 Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, C. I, s. 371. Ayrıca bkz.: Türkan Doğruöz, "Trakya Paşaeli Cemiyeti'nin Bulgaristan'daki Faaliyetleri ve S. Şevket Dingiloğlu" Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, C. V, S. 9 (Şubat 2007), s. 81-95.

KAYNAKÇA

Arşivler

1- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi

COA, HR SYS 02571.0004.023

COA, HR SYS 02571.0004.029

COA, HR SYS 02571.0004.004

COA; HR SYS 2539.12.57

COA; HR SYS 2539.12.57.

COA; HR SYS 2539.12.59

COA; HR SYS 2539.12.59.

COA; HR SYS 2539.12.63.

COA; DH UMUM 041.021.

2- Milli Savunma Bakanlığı Arşivi,

Künye Defteri: Arşiv Kayıt No: 166, 1328 Yılı Edirne Mekteb-i İdadîsi Künye Defteri.

Eserler

AKIN, Veysi (1995), "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", İlmî Araştırmalar, S. 1, s. 38-53.

AKIN, Veysi (1996), *Trakya'nın Türklere Devir Teslimi*, Ankara, Genelkurmay Yay.

BAŞER, Edip (2009), *Mütarekeden Sonra İstanbul Hükümetleri ve Trakya Politikaları*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yay.

BELEN, Fahri (1934), "İstiklal Harbi'nde Trakya Harekâtı", *Askeri Mecmua*, Yıl 54, S. 101, s. 275-282.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik (2002), *Trakya'da Milli Mücadele*, C. I, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay.

BOZKURT, Abdurrahman (2012), "Yunanistan'ın Edirne'de İşgal Uygulamalarından Örnekler (1920-1922)", *Uluslararası Edirne'nin Fethi'nin 650. Yılı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Edirne, Trakya Üniversitesi Yay., s. 435-455.

BOZKURT, Abdurrahman (2019), "Trakya'nın İtilaf Devletleri Tarafından Yunanistan'a Devri", *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkology*, C. 29, Milli Mücadele Özel Sayısı, s. 25-46.

DEĞERLİ S., Esra (2007), "Türk-Bulgar İlişkilerinde Mustafa Kemal Atatürk", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 18 (Ağustos), s. 301-319.

GÜNER, Zekai (1998), *Trakya- Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1 Aralık 1918- 13 Mayıs 1920)*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yay.

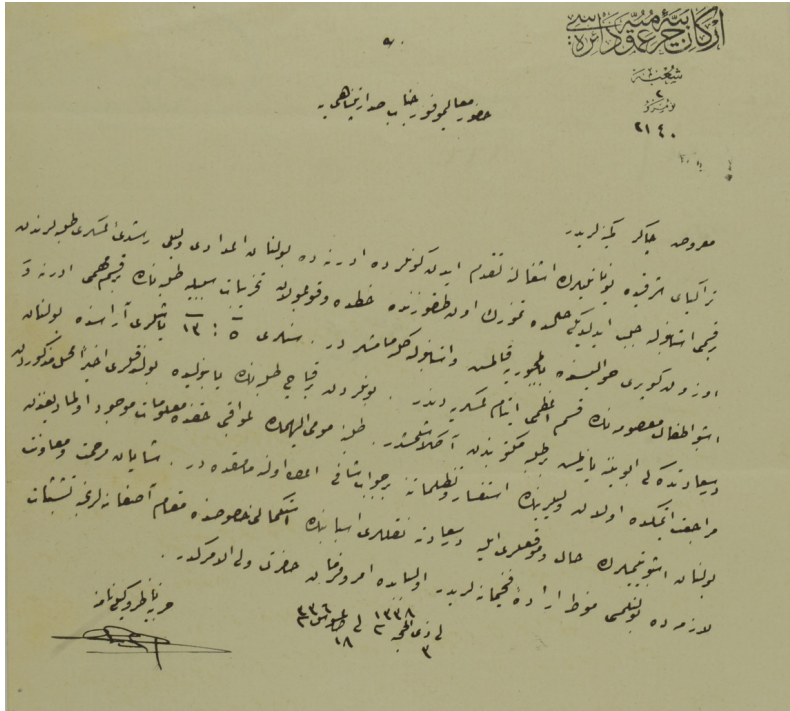
GÜZEL, Mehmet Şükrü (2014), "Bir Savaş Suçu Olarak Doğu Trakya'da Yunanistan Tarafından Türklere Yapılan Etnik Temizlik Harekâtı", *Akademik Bakış*, C. VIII, S. 15 (Kış), s. 133-155.

HAKOV, Cengiz (1996), "Atatürk ve Bulgaristan İle Türkiye Arasında Yeni Siyasal-Diplomatik Münasebetler", *Uluslararası İkinci Atatürk Sempozyumu (5-11 Eylül, 1991)*, C. II, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., s. 1271-1278.

- KAYICI, Haluk (2013), *Salnamelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla Edirne Sancağı*, İstanbul, Edirne Valiliği Yay.
- KAZANCIGİL, Ratip - Nilüfer Gökçe - Ender Bilar (2006), *Edirne'nin Eğitim Tarihi 1361-2005*, Edirne, Edirne Valiliği Yay.
- Mekatib-i Askeriye-i Şahane Şakirdanının İmtihan-ı Umumi Cedvelidir*, sene 1305.
- MERT, Özgür (2016), "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 15, S. 58 (Bahar), s. 140-146.
- TOKER, Hülya (2005), "Milli Mücadele Döneminde Türk-Bulgar İlişkileri ve 1 nci Kolordunun Bulgaristan'a Sığınması", *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Türk-Bulgar Askeri Siyasi İlişkileri*, Ankara, Genelkurmay Yay.
- (TOSYAVİZADE), Rifat Osman (1336/1920), *Edirne Rehnüması*, Edirne, Vilayet Matbaası.
- Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi (4 Eylül 1919- 9 Kasım 1920)*, II nci Cilt 2 nci Kısım, Ankara 1991, Genelkurmay Yay.
- ÜNAL, Uğur (2009), "Osmanlı Askeri Mektepleri", *Belleten*, C. LXXIII, S. 267 (Ağustos), s. 581-604.
- VELİKOV, Stefan (1983), "Kemal Atatürk ve Bulgaristan", *VIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri*, C. III, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., s.1865-1876.

EKLER

Belge 1: Öğrencilerin İstanbul'a Naklinde Yaşanan Sorunları Bildirir Yazı
COA; HR SYS 2539.00012.057



Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri

Erkan-ı Harbiye Umûmîye Dairesi

Şube: 2

Numro: 2140

Bih

Huzûr-ı Malûmvüfûr Canîb-i Sadaretpenahîye

Marûz-ı çaker-i kemîneleridir.

Trakya-yı Şarkîde Yunanlıların işgaline takaddüm eden günlerde Edirne'de bulunan idadî ve leyl-i Askerî talebelerinden bir kısmı İstanbul'a celb edildiği halde Temmuz'un on dokuzunda hatta vuku bulan tahribat sebebi ile talebâtın bir kısm-ı mühîmmi Edirne ve Uzunköprü havalisinde bil-mecbûriye kalmış ve İstanbul'a gelememiştir. Sînleri 13-15 yaşları arasında bulunan işbu etfal-i masûmenin bir kısm-ı azâmîsi eytâm-ı askerîyedendir. Bunlardan birkaç talebenin Yanbol'da buldukları ahiren mahâl-i mezkûrdan Dersaadet'teki ebeveynine yazılmış bir talebe mektubundan anlaşılmiştir. Talebe-i mumailiyhümanın avâkıbı hakkında malûmat mevcut olmadığından müracaat etmekte olan velilerin istifsâr ve tazallümâtına bir cevab-i şafî i'ta olunamamaktadır. Şayân-ı merhamet ve muavenet bulunan işbu temennilerin hâl ve mevkileriyle Dersaadet'e nakilleri esbâbında istikmâli husûsunda makam-ı asâfanîlerince teşebbusat-ı lâzîmede bulunulması menût-ı irade-i fehîmaneleridir. Olbabda emr u ferman hazret-i velîyü'l-emrindir.

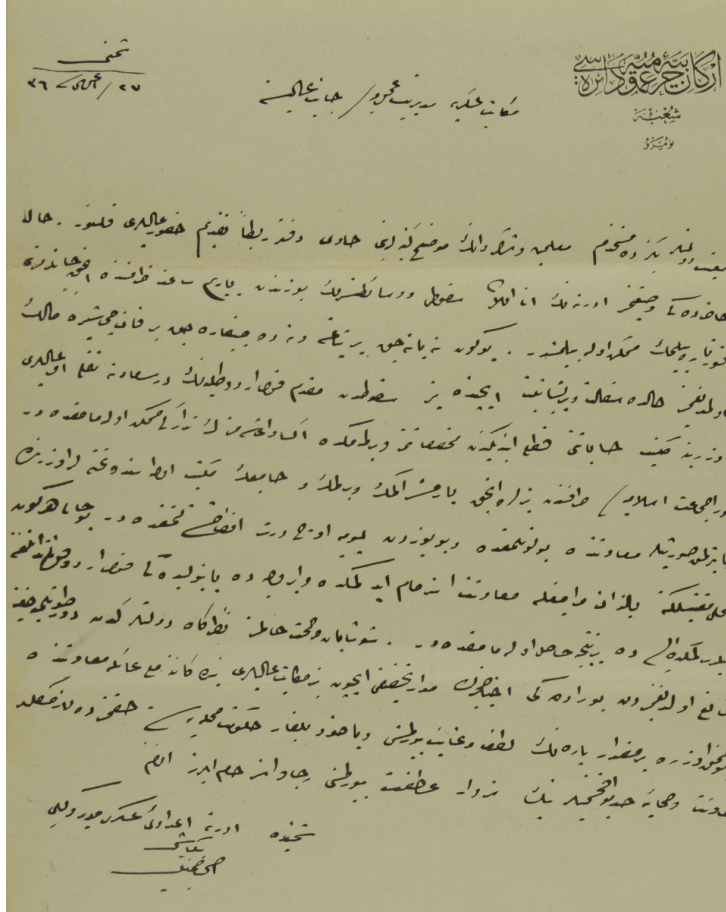
fî 3 Zilhicce sene 338 ve fî 18 Ağustos sene 336

Harbiye Nazırı Vekili Namına

(İmza)

Belge 2: Şumnu'daki Öğrencilerin Durumunu Bildiren Yazı

COA; HR SYS 2539.00012.059



Erkan-ı Harbiye Umûmiye Dairesi

Şumnu 27 Ağustos sene 336

Şube

Numro

Mekatib-i Askerî ye Müdüriyet-i Umûmiyesi Canîb-i Âlîsine

Biat-ı devletlerinde müstahdem mu'allim ve şakirdanın muvazıh künyelerini hâvî defter rabten takdim-i huzûr-ı âlîleri kılındı. Hâl-i hazerdeki vaziyetimiz Edirne'nin 21 evvelan sukûtu ve vesaitsizlik yüzünden yarım saat zarfında ancak canlarımızı kurtara bilmek mümkün olabilmıştır. Bugün ne yatacak bir yatağa ne de çıkaracak bir kat çamaşıra mâlik olmadığımız halde sefalet ve perişaniyet içerisindeyiz. Sukûttan mukaddem Kolordu ve talebenin Dersaadet'e nakil olmaları üzerine mekteb hayatını kat ettiğinden mahsûsatımız verilmemekte ve ekser i'aşemizin tedariki mümkün olamamaktadır. Bura Cemaat-i İslâmiyesi tarafından bizlere ancak yarımşar ekme verilmek ve caminin mektep odasında tahtalar üzerinde yatırılmak suretiyle muavenette bulunulmakta ve bu yüzden

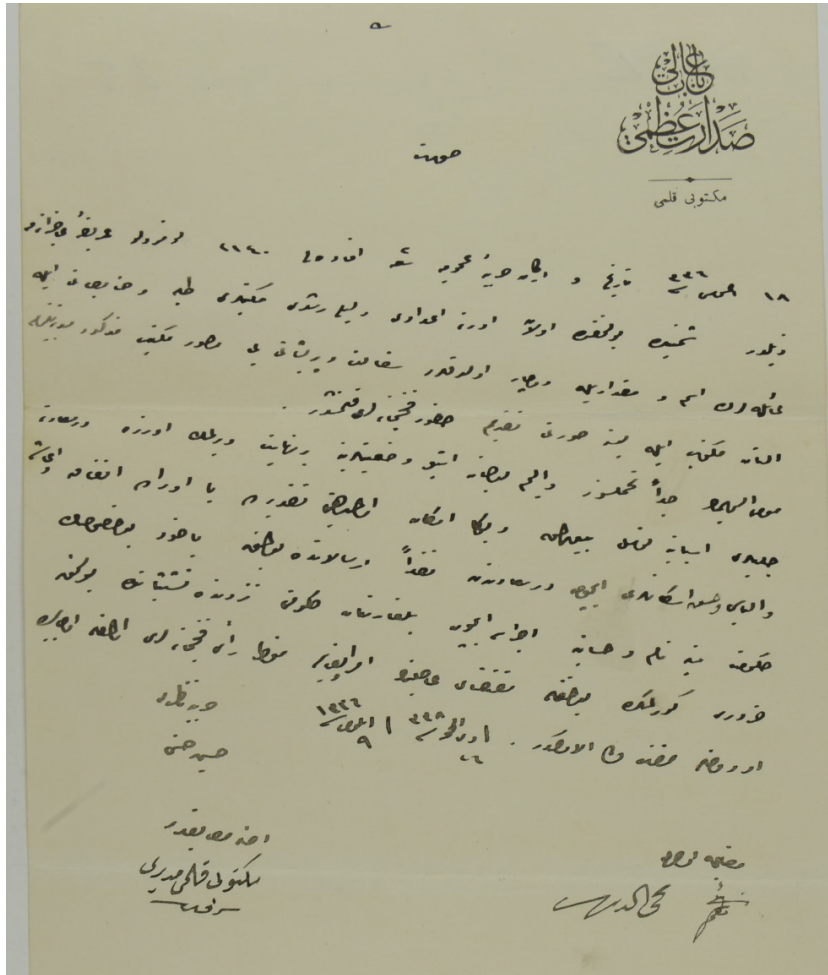
Yunan İşgali Döneminde Edirne'den Bulgaristan'a Sığınan Askerî Okul İdareci ve Öğrencileri

yevmiye haftada üç dört kişi hastalanmaktadır. Bu hâl her gün mahâl müftülüğüne bizzat müracaatla muavenet istirham edilmekte ve ayrıca da Yanbol'daki Kolordu Kumandanlığı'na bildirilmekte ise de bir netice hâsıl olamamaktadır. Şu şayân-ı merhamet halimiz nazargâh-ı devletlerinden dûr tutulmayacağına kâni olduğumuzdan buradaki ihtiyacın medâr-ı tahsisi için zîr-i mekâtib-i âlîyeleri bendegânına ma'aile muavenette bulunmak üzere bir miktar paranın lütûf ve inâyet buyurulmasını veyahut Bulgar hükümet-i mahallîyesine hakkımızda lâzım gelen muavenet vesâye-i hadîd-i iftihakîlerinin sezevâr-i atûfet buyurulmasını rica ve istirham eylerim efendim.

Şumnu'da Edirne İdadî-i Askerî Müdür Vekili Binbaşı İhsan Cemil (İmza)

Belge 3: Harbiye Nezareti'nden Sadarete Öğrencilerin Durumunu Bildirir Yazı

COA; HR SYS 02539.00012.061



Babiâfi

Saderetiuzma

Mektubî Kalemi

Suret

18 Ağustos sene 336 tarih ve Erkan-ı Harbiye şube ifadeli 2140 numaralı arize-i acîzâneme zeyildir. Şumnu'da bulunmakta olan Edirne İdadî ve Leyl-i Rüşdî mektepleri talebe ve zabitanı ile ailelerin isim ve miktarlarıyla duçar oldukları sefalet ve perişanîyi musavver mekteb-i mezkûr müdüriyetinden alınan mektup ile liste sureti takdîm-i huzûr-ı samîleri kılınmıştır.

Mumaileyhümanın cidden tahammülsüz ve elîm bulunan işbu vaziyetlerine bir nihayet verilmek üzere Dersaadet-i celîleleri esbâbına tevessül buyurulmak ve buna imkân olmadığı takdirde ya orada infak ve i'âşe ve ilbâs ve hakk-ı iskânları için Dersaaet'ten nakden irsâlatda bulunmak yahud bu husûsda Hükümet-i Senîyye nam ve hesabına icrası için Bulgaristan Hükümeti nezdinde teşebbüsatta bulunmak zarûrî görülmekte bulunduğundan tahsisatı-ı acîlenin emr u ifâsı menût-ı rey-i fehîmanileri olmağla olbabda emr u ferman hazret-i velîyü'l-emrindir.

fi 26 Zilhicce sene 338 ve fi 9 Eylül sene 336

Harbiye Nazırı

Mukabele olundu

Aslına mutabıktır...

Hüseyin Hüsnü

Muhiddin

Mektubî Kalemi Müdürü Şerefeddin

